

1. paraugprakse

Paraugprakses nosaukums	Dažādi avoti: kognitīvās elastības mācību aktivitātes. Latvijas gadījums
Atslēgvārdi (metatags)	Kognitīvā elastība
Nodrošina	Rīgas Ekonomikas augstskola
Valoda	Latviešu
Paraugprakse	
<p>Tēma un jēdziens par kognitīvo elastību Latvijas gadījumā ir visai jauns un neizpētīts. Plašs literatūras un dažādo avotu apskats lika secināt, ka šāda tēma ir kļūst ar vien aktuālāka un nav pietiekami daudz informācijas, kas būtu laba analīzei. Toties tiek realizētas vairākas iniciatīvas, lai attīstītu izpratni par šo tēmu un veicinātu plašāku kognitīvās elastības mācīšanu un attīstīšanu kā daļu no sociālo prasmju instrumentu kopuma nodarbinātības iespēju uzlabošanai.</p> <p><i>Kognitīvās elastības izcelsme un attīstība Latvijā</i></p> <p>Kognitīvās elastības definīcija ir diezgan plaša, un līdz šim vienota nozīme nav panākta. Parasti kognitīvo elastību (CF) definē kā spēju pārslēgties starp abiem jēdzieniem vai vienlaikus strādāt pie vairākiem jēdzieniem vai tēmām. Dažreiz CF tiek vienkārši raksturota kā prāta/domu pārslēgšana: starp jēdzieniem, uzdevumiem vai stratēģijām. Vienkāršotā definīcija paver vairāk iespēju dažu ar kognitīvo elastību saistītu aspektu attīstībai. Latvijā galvenokārt tā ir bērnu pedagogijas un izglītības joma. Visaptverošāko materiālu šajā jomā izstrādā Latvijas Universitāte: rokasgrāmata psiholoģijā jauniešiem skolotājiem¹. Rokasgrāmata ir izstrādāta, lai atbalstītu jaunos skolotājus un uzlabotu viņu izpratni par bērnu kognitīvajiem procesiem. Tie ietver arī spēju strādāt ar vairākiem uzdevumiem vai viegli pārslēgties starp tiem. Tātad pat tad, ja tas nav skaidri norādīts, lasāmvielu var attiecināt uz CF. Kognitīvā psiholoģija un zināmā mērā arī elastība pārslēgties starp uzdevumiem galvenokārt koncentrējas uz bērniem vecumā no 0 līdz 18 gadiem. Labs piemērs tam ir Valsts izglītības satura centra² sagatavotais informatīvais materiāls. Šajā materiālā galvenokārt analizēti dažādi bērnu attīstības posmi, taču ir arī minēti daži noderīgi instrumenti, kas paredzēti kognitīvo spēju novērtēšanai. Šos rīkus var izmantot visu vecumu cilvēkiem, piemēram, Woodcock Johnson kognitīvo testu var izmantot cilvēkiem vecumā no 2 līdz 90 gadiem, bet Latvijā to galvenokārt izmanto bērniem un jaunākajai paaudzei. Tas ļauj secināt, ka pastāv stereotips, ka pēc vidusskolas nav jāpievērš uzmanība kognitīvajiem procesiem un elastībai.</p> <p>Tas nenozīmē, ka kognitīvā psiholoģija pilnībā pazūd no izglītības redzesloka. Tā joprojām ir tur, bet tikai zināmā mērā ierobežota. Tas attiecas galvenokārt uz skolotāju un psihologu izglītību. Tēma netika identificēta dažās citās izglītības programmās, piemēram, vadībā vai cilvēkresursu attīstībā.</p> <p><i>Apzināto iniciatīvu kognitīvā elastība</i></p> <p>Plašā iniciatīvu meklēšana, ko var attiecināt uz kognitīvo elastību, nedeva nekādus</p>	

rezultātus. Viens no cilvēkresursu vadības konsultāciju uzņēmumiem Organization Development Academy (ODA) ir izstrādājis semināru³: Pašattīstība, pieredzes apmaiņas seminārs Latvijas Valsts kancelejai. Viena no semināra darba kārtībā noteiktajām tēmām bija kognitīvā elastība. Tomēr nebija iespējams noteikt, vai kurss patiešām notiek un ja jā - kāda ir tā mērķa auditorija.

Secinājumi un turpmākā virzība

Iepriekš minētie argumenti skaidri liecina, ka universitātes līmeņa studentiem vai vadītājiem netiek pievērsta pietiekama uzmanība kognitīvajai elastībai. Pašlaik ir grūti izskaidrot, kāpēc CF galvenokārt ir vērsta uz bērniem, bet pilnībā aizmirsta vēlākajos dzīves posmos. Viens no iespējamajiem skaidrojumiem varētu būt tas, ka vidusskolas laikā CF ir uzmanības centrā, pieņemot, ka šajā posmā attīstītās studiju prasmes ir pietiekamas visu mūžu.

Starptautiski pierādījumi skaidri parāda: tas tā nav, un kognitīvo elastību var uzlabot dzīves vai profesionālās karjeras laikā. Tādējādi var ierosināt, ka Latvijai būtu jāpieņem daži lēmumi un jāveic pasākumi, lai atjaunotu uzmanību uz CF vēlākos dzīves posmos, piemēram, universitāšu studijās. Nākamais solis savukārt būtu izstrādāt atbilstošus pedagoģiskos materiālus, lai veicinātu CF attīstību atkarībā no studiju jomas, pielietojuma utt.

Atsauces	<ol style="list-style-type: none"> 1. http://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/56412/svence_guna-psihsologija_jaunajam_skolotajam-book.pdf?sekvence=1 2. https://registri.visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/inf_mat_vecakiem.pdf 3. https://www.mk.gov.lv/lv/media/308/download
Materiāla veids	PARAUGPRAKSE